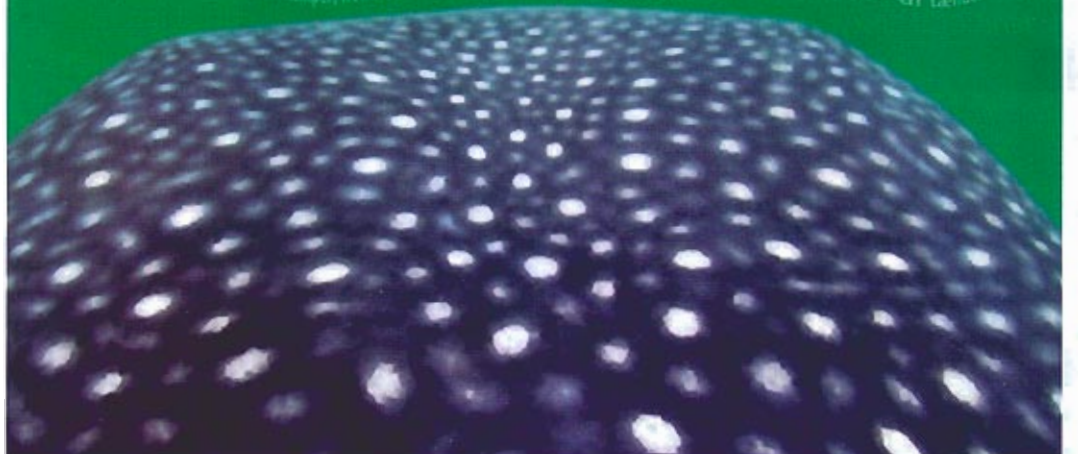

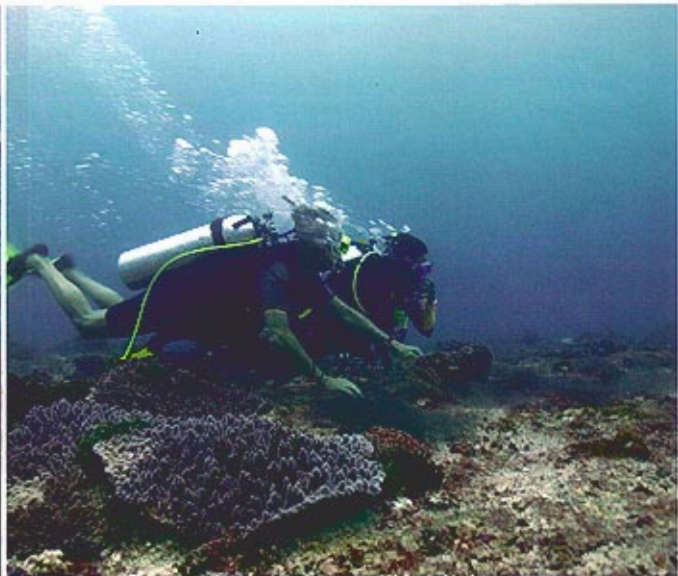
Tekst og foto: Lene og Claus Topp

I HVALHAJERNES VERDEN

Nærkontakt med verdens største fisk

I de lune vande ved Donsol i Filippinerne svømmer verdens største fisk, den op til 18 meter lange hvalhaj, omkring. Lene og Claus Topp har svømmet med de plettede kæmper, hvis vældige gab rummer ikke mindre end 300 rækker af tænder.

På bådens borm, skuende ud over havet, står vores 'spotter' med hånden vandret ud for panden, skærmende for solen. Han kigger efter mørke skygger i vandet - skygger, der indikerer, at der er en hvalhaj lige under overfladen. Med på den lokale udtrækkerbåd er også

'Butanding!' og peger i retning af en skygge i vandet.

Og så går det stærkt. På med linner og maske. Abbe beder os om at sidde på højre side af båden, og vi placerer os på rad og række på bådens bambusrig. På Abbes kommando springer vi alle i vandet og

hvalhajer altså kun spiser plankton - og nogle små fisk, der i ny og næ tilfældigvis smutter med ind, når gabet ind imellem glider i.

Dykning i den stærke strøm ved det undersøiske bjerg Monte Bawi.

Fra fjende til ven

Hvalhajerne kommer til Donsol for at spise, og højsæsonen er fra december til juni. Derefter bliver vandet i bugten for uroligt, og hajerne søger væk, alt imens de lokale folk, der er tilknyttet hvalhajturismen, atter finder deres fiskenet og landbrugsredskaber frem, og normaliteten sænker sig over Donsol.

Abbe, vores BIO og guide. BIO står for Butanding Interaction Officer, og 'butanding' er det lokale ord for hvalhaj. Det er nemlig denne, verdens største fisk, vi er kommet til Donsol i Bicol-provinsen i Filippinerne for at se.

Abbe byder os velkommen ombord med påmindelser om, at der ikke er nogen garanti for, at vi får hvalhajer at se, da sposteren højt, men behersket, råber:

svømmer, alt hvad vi kan, i den retning, vi får forevist.

«Kig ned! Kig ned!» kommanderer Abbe.

Pludseligt dukker hvide prikker op i det ellers lidt uklare, grønne vand. De kommer nærmere. Og nærmere. Efterhånden fornemmer man, hvor stort et dyr, det egentlig er, vi har med at gøre. Det kildrer voldsomt i maven, og jeg må lige overbevise mig selv en ekstra gang om, at

En farvestrålende nøgensnegl med det klingende navn Chromodoris magifica.

Hvalhajturismen startede ved en tilfældighed i slutningen af 1990'erne, da rygterne om, at der var hvalhajer i Donsol af en eller anden grund blev spredt. ▶

Skorpionfisken
ligger helt stille,
og man skal tage
sig i agt for ikke
at røre ved de
giftige pigge, den
har på ryggen

Hajerne har altid været her, men de lokale fiskere har aldrig før set nogen fordel ved deres tilstedeværelse. De har tværtimod betragtet dem som en pestilens, der igen og igen ødelagde deres fiskenet. Abbe fortæller, at man dog aldrig har slagtet hvalhajer i Donsol, sådan som det er

tilfældet andre steder i Filippinerne.

«Vi har nok ikke troet, at de kunne spises. Så ville vores forfædre nok have vist os, hvordan man skulle fange de store dyr,» siger Abbe.

I dag elsker man hajerne, og de lokale kunne ikke drømme om at røre de plettede giganter. Skønt hvalhajturismen i Donsol kun lige er startet, så ses den som en kæmpe fordel for det lille samfund, da den giver en kærkommen ekstra indtægt til en stor gruppe lokale.

Derudover har behovet for beskyttelse af hvalhajernes bugt ført til øget fokus på Donsols marine-

ressourcer. Lokalt har man indført diverse restriktioner for aktiviteter i området 15 kilometer ud for kysten, og med disse regler i hånden forsøger en lokal nedsat gruppe nu at holde illegale fiskere ude af området i nattetimerne.

Vulkanudbrud og ildfluer

Strandene i Donsol er sorte, og allerede under indflyvningen til byen Legaspi ser vi for første gang årsagen til dette fænomen. Rygende og nærtlig byder den næsten perfekt kegleformede vulkan Mayon de besøgende velkommen. Vulkanen si-

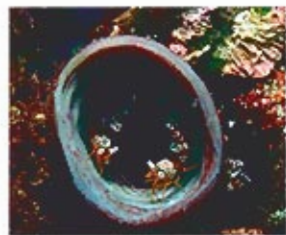
Lele bliver
fortrukt af en
meget sovigt
anagt hvalhaj

ges at være Filippinerne mest aktive vulkan, og den har da også været i udbrud mindst 45 gange. Sidst var i 2001, og den ulner stadig – lige nu i så høj grad, at det ikke er tilladt at bestige den.

Som et lille afbræk fra hvalhajerne besøger vi en dag ruinerne af Cagsawa-kirken. Hvad vi ser, er et uhyggeligt vidnesbyrd om, hvad et udbrud fra Mayon kan betyde. Under et af vulkanens voldsomste udbrud i 1814 begyndte brændende lavastykker at valte ned over området, og de lokale søgte derfor tilflugt i den massive stenkirke. Skæbnen ville dog, at den rødglødende lava

fra det voldsomme udbrud flød ind i kirken med det resultat, at mindst 1200 mennesker blev dræbt. Ruinerne af Cagsawa-kirken ligner en robust udgave af den tilsandede

kirke i Skagen, og når man står på stedet, må man forsøge at forestille sig, at omkring 40 meter af kirken nu befinder sig under ens fødder.

Jeg vender mig om og kigger lige ind i gabet på hajen. Jeg svinger til siden og står kraftigt med mine finner for at komme væk. Da jeg pustende atter vender mig om, er det store gab stadig mindre end en halv meter fra mig. Jeg bliver farfulgt!

Selv da vi besøger Hoyop-Hoyopan-hulerne, kan vi se Mayon fra en af indgangene, og da vi en aften sejler ud i solnedgangen i Donsol-bugten, står vulkanen knejsende og rygende i aftenroden. Årsagen til vores sene sejtur er de ildfluere, der efter solnedgang begynder at blinke fra træerne langs Donsol-floden. Sceneriet er utroligt smukt og minder om

en blinkende juleudstilling. Ture til ildfluernes land er et af Donsols seneste bud på en spredning af indtægterne fra hvalhajturismen til

flere grupper i samfundet. Af samme grund er et dykkercenter også netop startet op.

Djævelrokker og dynamitfiskere

Klokken seks morgen sejler vi ud med udrudder-dykkerbåden St. Michael for at tage et kig på noget, der godt kunne blive en af Donsols andre attraktioner. ▶

+ VIDEN

ET HAV FULD AF HAJER

Der findes knap 500 forskellige hajararter, og de kan være så forskellige som æbler og citroner. De fleste er rovdyr, men to arter – brudgen og hvalhajer – lever udelukkende af plankton. Den største haj er hvalhajer på op til 18 meter, mens den mindste er cigarhajen, der kan være ned til 15 centimeter. Fælles for alle hajer er, at de har brusknogler i stedet for benknogler samt et yderst veludviklet sansesystem – lugt, syn, høre – som de bruger i deres søgen efter føde. Det gør dem smidige og ofte meget hurtige. Den hurtigste, makohajen, kan svømme over 70 kilometer i timen. De fleste er ganske fredelige, og kun meget få arter står rent faktisk bag angreb på mennesker. Heriblandt er hvidhajen den førende. Angreb menes dog oftest at ske, fordi hajerne forveksler mennesker med andre byttedyr, såsom sæler.

En påbæjre

300 TÆNDER OG TI MAND LANG

Hvalhagen, *Rhincodon typus*, kan blive op til 18 meter lang – dog vil de fleste nok være et sted mellem otte og ti meter lange. Hvalhagen har flere tusinde bittesmå tænder i den op til halvanden meter brede mund, og det på trods af, at den hverken tygger eller bider i maden. Hvalhagen lever nemlig udelukkende af plankton og mikroskopiske dyr, som den filtrerer ud af vandet gennem de fem store gællespærker.

Hvalhagen vokser langsomt og bliver først kønsmoden omkring 30 års-alderen. Den menes at kunne blive over 100 år gammel.

Den største trussel mod hvalhagen er nedslagtning på grund af efterspørgsel af finner og de 600-700 liter olie, som en hvalhajlever indeholder. De seneste år er hvalhajens kød desuden blevet solgt som en delikatesse – specielt i Taiwan, hvor det går under betegnelsen tofu-haj. Dette nye marked øgede i en periode nedslagtingerne drastisk.

Mange lande har i dag beskyttet hvalhagen og i november 2002 kom den på CITES liste II, hvilket betyder handelsreguleringer fra både import- og eksportlande. Men på grund af høje priser, lave bøder og lav risiko for retsforfølgelse foregår der desværre stadig illegale nedslagtninger mange steder.

Manta Bowl blev opdaget af nogle lokale fiskere, der ikke kunne forstå, hvad det var, deres net greb fat i. De troede, at de befandt sig over dybere vand, men så opdagede de, at et bjerg stak op i havet. Omkring

krøge, så vi kan hage os fast i døde koraller.

Halvanden time senere er vi i vandet, og lyden af vind erstattes af sülhed og bobler. Vandet er klart, og strømmen stærk. Vi hager os fast.

en. Det kan mærkes i hele kroppen – selv når eksplosionerne er mange kilometer væk. Var jeg djævelrække, så var jeg nok også forsvundet!

En forelsket hvalhaj

Det er sidste dag i Donsol, og vi er ude for at sige farvel til hvalhajerne. Der er dog ikke mange hvalhajer at se, og selv de lokale BIO'er sniger sig til at overtræde de regler, der er sat for hvalhajturismen. Disse regler siger blandt andet, at man ikke må dykke sammen med hvalhajerne, og, vigtigt for undervandsfotografer som os, at man ikke må bruge blitz. Reglerne siger også, at man skal holde sig tre meter fra hajerne, at man ikke må røre dem, og at der kun må være én båd omkring en hvalhaj af gangen. Og det er den sidste regel, som guiderne nu er ved at overtræde. I en slags irritation over manglen på hvalhajer klumper syv både sig sammen.

«Iley, det er vores butanding. Vi så den først,» råber mændene til hinanden.

Det er jo ikke til at holde ud, så vi beder vores BIO om at sejle os til et sted, hvor der ikke er andre både. Vi

Landsbyens
trengte både fra
en tømmerflåde i
solnedgangen.

dette bjerg har man siden observeret djævelrækker, hammer- og revhajer – alle utrolig eftertragtede objekter for dykkere. En dykker fortalte mig, at de dagen forinden havde set fem djævelrækker derude.

«Strømmen over Manta Bowl kan være temmelig kraftig,» forklarer vores dykkerguide Jutha og udleverer

flytter os lidt omkring og spejder efter djævelrækker, men de dukker aldrig op. Lige inden vi starter vores opstigning, får vi måske forklaringen. Flere steder på havbunden ligger døde fisk og vidner om, at en dynamitfisker for ganske nyligt har slået sin vej forbi Manta Bowl. Vi har tit oplevet bragene, når vi dykker i Asi-

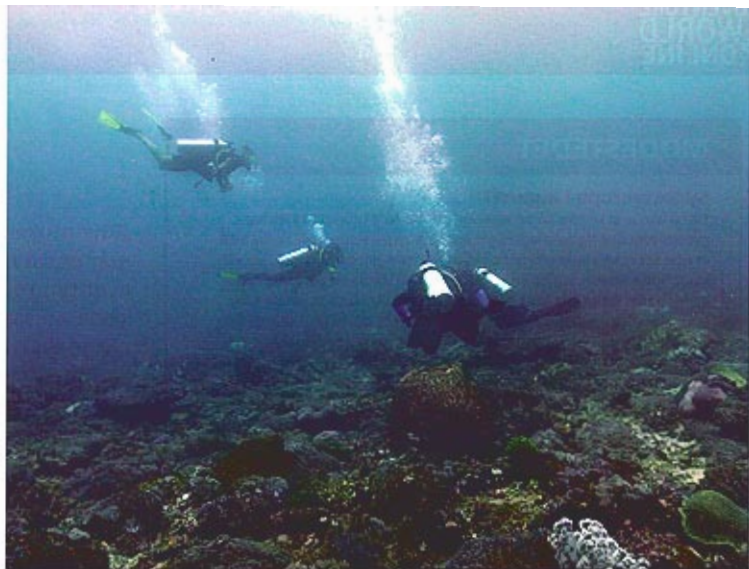
sejler langt ud fra kysten, og så kommer den. En kæmpe hvalhaj stikker sin enorme rygfinne op af vandet og nærmer sig båden. Hurtigt klar og ud i det blå.

Jeg vender mig om og kigger lige ind i gabet på hajen. Jeg svinger til siden og slår kraftigt med mine fin-

Den øverste del af Cagsawa-kyōin. Nedenunder er 40 meter kirke og 1200 mennesker begravet.

ner for at komme væk. Da jeg pu-stende atter vender mig om, er det store gab stadig mindre end en halv meter fra mig. Jeg bliver forfulgt! Kan ikke komme væk. Et øjeblik

På jagt efter sjævelotter.

strejfer tanken mig, at den nok er forelsket i mig. Man har hørt om solover og delfiner, der forelsker sig i folk, der svømmer sammen med dem, så hvorfor ikke en hvalhaj? Men her taler vi altså om en 15 meter lang fisk, så tanken er alt for skræmmende til, at jeg kan holde ud at beskæftige mig med den. Tilbage til virkeligheden og en pragtfuld, og måske lidt mere end normalt social, venlig og nysgerrig, hvalhaj. Faktisk er det nok bare boblerne, der dannes, når man slår med svømmefødderne, som den holder af. Jeg husker at have læst om hvalhajer, der har

leget med bobler fra dykkeres regulatorer.

Jeg vender mig om og ser finnen komme gennem vandet direkte mod mig. Og så kommer den ud af vandet – munden – lige foran næsen på mig. Stor, svulmende og plettet. Hov hov, makker – du skal holde tre meters afstand! Det siger reglerne! Og netop da overtræder jeg selv en af reglerne, for jeg kan simpelthen ikke lade være med at skubbe den plettede gigant væk fra mig. Men den kommer igen, og vi svømmer med vores kæmpe fiskevev i over 45 minutter, inden vi forlader den. ❧

